

دوتا ۳۳۷	عهد عتیق ۲۸
	ارمیاء - قسمت دوم
T = معلم ۱ (تعلیم داده شده توسط معلم شماره ۱)	

(T) به برنامه " دوره شاگردسازی از رادیو " خوش آمدید. در این مجموعه تعلیمی، فرصت خواهید داشت با کتاب مقدس آشنا شوید. امروز کتاب ارمیاء - قسمت دوم را به شما معرفی خواهیم کرد. در مورد تاریخچه متن کتاب، شخص و شخصیت ارمیاء نبی و پیام اصلی که وی نبوت کرد، مطالبی را خواهیم آموخت.

نکته دوم. تاریخچه متن کتاب ارمیاء

شواهد خوبی وجود دارد که بر اساس آن می‌توان باور داشت که کتاب ارمیاء پیش از متن نهایی که ما امروزه به روایت عبری در اختیار داریم، ویرایشهای متعددی داشته است.

"اولین ویرایش کتاب ارمیاء شامل فصلهای ۱: ۴ تا ۷: ۱۵ و فصل ۴۵ است."

در سال چهارم سلطنت یهوایقیم، قبل از ماه سپتامبر سال ۶۰۵ قبل از میلاد، خداوند به ارمیاء امر کرد که تمامی سخنانی را که خداوند از زمان هوشیا پادشاه تا سال چهارم سلطنت یهوایقیم به او فرموده بود بر روی طوماری بنویسد (۳۶: ۱-۴). این ویرایش باید شامل خلاصه تاریخی از نبوتهای ارمیاء از زمان دعوتش تا سالهای اولیه حکومت یهوایقیم بوده باشد. این طومار در سال ۶۰۵ قبل از میلاد توسط یهوایقیم پادشاه تکه تکه شد و سوزانده شد (۳۶: ۲۳).

"در ویرایش دوم کتاب ارمیاء فصلهای ۷: ۱۶ تا ۳۹ و فصلهای ۴۶-۵۱ و ۱: ۱-۳ اضافه شد."

این ویرایش سه مرحله داشت.

"مرحله نخست شامل فصلهای ۷: ۱۶ تا ۱۰: ۲۵ بود". بر اساس فصل ۳۶ (۲۸ و ۳۲)، در سال چهارم حکومت یهوایقیم پادشاه، یعنی، دسامبر ۶۰۵ قبل از میلاد، خداوند به ارمیاء فرمود طومار دومی تهیه کند. ارمیاء تمامی سخنان طومار اول را به باروک دیکته کرد و "مطالب بسیاری نیز به آن افزود". این ویرایشها محتوای مشابهی داشتند و احتمالاً به ترتیب زمانی نیز بودند. با اینحال به مرور زمان تهیه شدند. در موارد متعددی نبوتهای مربوط به دورانهای مختلف به ترتیب زمانی به طومار افزوده می‌شد.

"مرحله دوم شامل فصلهای ۱۱-۱۷ بود". بر اساس آیه ۳۶: ۳۲، منطقی است که فرض کرد ارمیاء پیامهای جدیدی را که خداوند بعد از سال چهارم سلطنت یهوایقیم به او می‌داد، به نبوتهای قبلی می‌افزود. ارمیاء ۱۰ تا ۱۷ قاعدتاً باید ادامه طوماری باشد که در سال چهارم سلطنت یهوایقیم نوشته شد. در فصلهای ۱۱ تا ۱۷ همواره این خود ارمیاء است که سخن می‌گوید، کلام خدا را نبوت می‌کند، آنچه را به خاطر موعظه کردن بر سرش آمده بازگو می‌نماید، و کشمکش‌های خود را در میان می‌گذارد. آیات ۷: ۱ و ۱۱: ۱، که هنگام ویرایش نهایی کتاب ارمیاء توسط باروک افزوده شدند، مستثنا می‌باشند.

مرحله سوم شامل فصلهای ۱۸ تا ۳۹، ۴۶ تا ۵۱ و ۱: ۱-۳ است. اصل حاکم بر این بخش همکاری بین ارمیاء نبی و دوست و یاورش باروک است. روح القدس در پیشبرد، نگارش و ویرایش این قسمت الهامبخش و راهنمای هر دو مرد بود. بعضی از بخشها از قبیل فصلهای ۲۳، ۳۰ و ۳۱ توسط خود ارمیاء نوشته شدند. بخشهای دیگر مانند فصل ۱۸ تا ۲۰ توسط ارمیاء دیکته شده و باروک شرح حال بیشتری بدانها افزود. و بخشهایی از قبیل فصلهای ۳۶ تا ۴۵ به فرم روایت تاریخی نوشته شدند. مقدمه‌های نگاشته شد (۱: ۳-۱) که فقط مقطع زمانی سلطنت هوشیا تا سقوط اورشلیم را پوشش می‌دهد. این نشان می‌دهد که ویرایش دوم کتاب ارمیاء کمی بعد از سقوط اورشلیم در سال ۵۸۷ قبل از میلاد منتشر شد.

"در ویرایش سوم کتاب ارمیاء فصلهای ۴۰ تا ۴۴ اضافه شد."

واضح است که فصلهای ۴۰ تا ۴۴ پس از سقوط اورشلیم در ۵۸۷ قبل از میلاد (۴۰: ۱)، ولی پیش از حمله نبوکدنصر به مصر در سال ۵۶۸ قبل از میلاد (۴۴: ۲۹-۳۰) ثبت شدند. فصل ۴۳: ۸-۴۴ به احتمال زیاد در مصر به دست باروک نوشته شد. فصل ۴۵ در ابتدا، در سال چهارم سلطنت یهوایقیم، یعنی در سال ۶۰۵ قبل از میلاد تحریر شد و ضمیمه ویرایش نخست ارمیاء را تشکیل داد. باروک بعدها آنرا به انتهای قسمت تاریخی کتاب منتقل کرد. کتاب ارمیاء در ترجمه یونانی حدوداً یک هشتم از متن عبری کوتاهتر است. به نظر می‌رسد که این ویرایش سوم کتاب ارمیاء در ترجمه یونانی حفظ شده است. این نسخه در زمان حیات خود ارمیاء چاپ و نخست در مصر توزیع شد.

"ویرایش چهارم کتاب ارمیاء ویرایش نهایی بوده و فصل ۵۲ را اضافه دارد."

این دارای دو مرحله است: "مرحله نخست شامل فصلهای ۱-۵۱ است". بنظر می‌رسد که شاید بعد از مرگ ارمیاء، باروک گردآوری جامعتری از موعظه‌های استاد خود انجام و مطالب را با ترتیب منطقی‌تری مرتب کرده باشد. ارمیاء ۵۱: ۶۴ می‌فرماید، "پیغامهای ارمیاء در اینجا پایان می‌پذیرد."

"مرحله آخر شامل فصل ۱-۵۲ است." فصل ۵۲ با تعدیلاتی از دوم پادشاهان ۲۴: ۱۸ تا ۲۵: ۳۰ نسخه برداری شد. این فصل سقوط اورشلیم را از زاویه دید یک بابلی ثبت می‌کند و عفو اعطا شده به یهوایکین در سال ۵۶۱ قبل از میلاد را نقل می‌نماید. فصل ۵۲ بایستی توسط شخصی که در دوران تبعید در بابل می‌زیسته به کتاب ارمیاء اضافه شده باشد. از آنجایی که به بازگشت از تبعید در سال ۵۳۷ قبل از میلادی اشاره نمی‌کند، نتیجه می‌گیریم که ویرایش نهایی کتاب ارمیاء در حدود سال ۵۵۰ قبل از میلاد در بابل تکمیل شد. این، متن عبری حاضر کتاب ارمیاء را که امروزه در اختیار ما است تشکیل می‌دهد. توجه کنید که این ویرایش نهایی کتاب ارمیاء مقدمه ویرایش دوم (۱: ۳-۱) را بدون تغییر حفظ می‌نماید.

نکته ۳. "ارمیاء و شخصیت او"

"اول. زندگی ارمیاء" ارمیاء پسر کاهنی بنام حلقیا بود. او از اهالی شهر عناتوت، واقع در سرزمین بنیامین بود. خانواده‌اش فقیر نبودند، زیرا ارمیاء حتی در زمان محاصره اورشلیم توانست قطعه زمینی را از یکی از بستگانش خریداری کند (۳۲). در سیزدهمین سال سلطنت هوشیا پادشاه حکومت جنوبی یهودا، یعنی در سال ۶۲۷ قبل از میلاد، خداوند ارمیاء را به رسالت برگزید. او هنوز جوانی، شاید حدود ۲۰ ساله بود (۱: ۶). خداوند به او مشکوف کرد که نباید از دواج کند (۱۶: ۲). او در تمام طول زندگی‌اش خود را وقف رسالت خود کرد. در طول آخرین دوره پادشاهی جنوبی یهودا، از سال ۶۲۷ قبل از میلاد تا مدتها پس از سقوط اورشلیم در سال ۵۸۷ قبل از میلاد، وی مهمترین پیامبر بود.

"دوم. شخصیت ارمیاء" کتاب ارمیاء، روح وی و کشمکشهای او را آشکار می‌کند.

یک. "ارمیاء دارای طبیعتی حساس بود". مردم یهودا را دوست داشت. با وجود این، سخت‌دلی آنان و در نتیجه نبوت او در مورد داوری خداوند بر آنها، برایش دردی جانکاه بار آورد. برای نمونه، در ارمیاء ۱۳: ۱۷ می‌گوید، "اگر گوش نکنید، به سبب غرور شما در خفا خواهم گریست و اشک خواهم ریخت، چون قوم خداوند به اسارت برده می‌شود."

دو. "ارمیاء تنها بود". ارمیاء ۱۶: ۲ می‌فرماید که او متاهل نبود. در ارمیاء ۹: ۴-۵ احتمالاً دریافت که دوستان سابقش چگونه فرییش دادند. در ارمیاء ۱۵: ۱۷ می‌گوید، "در ضیافت‌های مردم خوشگذران شرکت نکرده‌ام بلکه به دستور تو به تنهایی نشسته از به یاد آوردن گناهان ایشان از خشم لبریز می‌شوم."

سه. "ارمیاء مرد دعا بود". برای ارمیاء دعا کردن کاری بسیار مایوس کننده بود، زیرا خداوند گاهی به او می‌فرمود، "ای ارمیاء دیگر برای این قوم دعای خیر نکن و برای آنها گریه و زاری و شفاعت ننما، چون نخواهم پذیرفت" (۷: ۱۶).

چهار. "ارمیاء از سوی قوم خود طرد شد". آنها اغلب در مورد او به غلط قضاوت می‌کردند. قادر نبودند درک کنند که او دعوت دارد تا در مورد داوری بر آنها نبوت کند. یهودیان نتوانستند فساد و گناه خود را تشخیص دهند. آنها موعظه کلام خدا توسط ارمیاء را توهین‌آمیز می‌یافتند و در آن هیچ چیز خوشایندی نمی‌دیدند. در نتیجه، گوشه‌های خود را بر موعظه‌هایش بستند (۶: ۱۰).

پنج. "ارمیاء تحت جفا قرار گرفت". دشمنانش نقشه کشیدند که با زخم زبان به او بتازند و به گفته‌هایش توجه نکنند (۱۸: ۱۸). کاهنان و پیامبران کاذب و مردم به قصد محکوم کردنش به مرگ، بر سر او ریختند (۲۶: ۸). کتابی که نوشت پاره و سوزانده شد (۳۶). دستگیر، مضروب و در سیاهچال حبس شد (۳۷). به چاه پر از گل افکنده و نزدیک بود در گل و لای غرق شود (۳۸). حتی بزور او را همراه با پناهندگان به مصر بردند (۴۳: ۶).

شش. "گاهی ارمیاء از حضور خدا نومید می‌شد". ارمیاء ۱۵: ۱۸ بیان می‌کند که او تا چه حد از کشمکش خسته شده بود و داشت از حضور و مدد خداوند ناامید می‌شد. می‌گفت که دردش دائمی است و خداوند مانند سراب یا چشمه‌ای شده که نمی‌تواند به او آب دهد. حتی روزی را که به دنیا آمده بود لعنت می‌گفت (۲۰: ۱۴).

هفت. "ارمیاء حتی ب فکر دست کشیدن از خدمت خداوند افتاد". ارمیاء ۲۰: ۹ نشان می‌دهد که حتی این اندیشه به ذهن او خطور کرد که دست از نبوت کردن کلام داوری خدا بکشد. اما بعد احساس کرد که کلام خدا در دلش مانند آتش شعلهور شد و نتوانست آنرا نزد خود نگاه دارد. دریافت که نبوت کردن کاری صرفاً انسانی نیست، زیرا در آن صورت قادر نمی‌بود این کار را به انجام رساند. متوجه شد که نبوت کردن یعنی اینکه خود خدا بخشی از کار پر جلال و قدرتمندش را از طریق ابزاری ضعیف و گناه‌آلود تحقق می‌بخشد.

نکته ۴. "پیام اصلی که ارمیاء نبوت کرد"

"اول." ارمیاء در باره داوری خدا بر علیه قوم سرکش خدا نبوت کرد. کاری که خدا به ارمیاء محول کرد مسئولیت بسیار دشواری بود، زیرا او عمدتاً برگزیده شد تا داوری خدا بر علیه مردم یهودا را اعلام کند. یهودیان دوست نداشتند این پیام داوری را بشنوند. ارمیاء خشم مقدس خدا را نسبت به گناهان بت‌پرستی شنیع و بی‌عدالتی فراوان یهودا اعلام کرد (۷: ۹-۱۱). اعلام کرد که غضب خدا بر آن سرزمین، شهر اورشلیم، معبد، مردان و چارپایان، درختان مزارع و ثمرات زمین فرو خواهد ریخت و خشم خدا افروخته شده و خاموش نخواهد شد. خداوند فرمود، "دزدی می‌کنید، مرتکب زنا می‌شوید، به دروغ قسم می‌خورید، برای بت بعل بخور می‌سوزانید و خدایان بیگانه را می‌پرستید، و بعد به خانه‌ای که به نام من نامیده شده آمده، در حضور من می‌ایستید و می‌گویید: «ما در امن و امانیم.» و باز بر می‌گردید و غرق کارهای زشتتان می‌شوید. مگر خانه‌ای که نام مرا بر خود دارد، آشیانه دزدان است؟" خداوند به ارمیاء فرمود که به آنها اعلام کند مردمانی از شمال بر آنان چیره خواهند شد، شهرها و سرزمین‌شان را ویران خواهند کرد و آنها را به اسارت خواهند برد.

"دوم." ارمیاء بر علیه پادشاهان شرور و مقامات حکومتی‌شان، انبیاء کذب و کاهنان فاسد نبوت کرد. پادشاهان شرور و مقامات آنها، انبیاء کذب و کاهنان فاسدی که می‌بایست خادمان خدا باشند، ولی در واقع بت‌های خود را خدمت می‌کردند، به شدت کار را برای ارمیاء مشکل کرده بودند.

یک. ارمیاء ۲۳: ۱-۲ پادشاهان شرور و مقامات آنها را "شیانانی" می‌خواند که گوسفندان مرتع خدا را پراکنده و نابود می‌کنند." به خصوص در زمان صدقیای پادشاه، مقامات حکومتی ارمیاء را مخالف حزب ملی‌گرای یهودا قلمداد کردند که برای دشمن جاسوسی می‌کرد (۳۷: ۱۱-۱۶)، و سربازان یهودا را نسبت به نبرد با دشمن دلسرد می‌کرد (۳۸: ۱-۶).

دو. ارمیاء ۲۳: ۹-۴۰ می‌فرماید که پیامبران از سوی خداوند فرستاده نشدند و کلام خدا را بیان نکردند (۲۳: ۲۱)، لیکن بنام بت‌های خود (۲۳: ۱۳) و بر اساس توهمات ذهنی خود (۲۳: ۲۶) نبوت کردند. آنها قوم خدا را به گمراهی کشاندند (۲۳: ۲۳).

۱۳)، اعمال بدکاران را تایید کردند (۲۳: ۱۴) و خدانشناسی و شرارت را در آن سرزمین رواج دادند (۲۳: ۱۵ و ۱۱). در حالی که ارمیاء داوری خدا را اعلام می‌کرد، این انبیای دروغین صلح و کامیابی را برای آن سرزمین نوید می‌دادند. سه. "ارمیاء ۶: ۱۳-۱۴ می‌فرماید که کاهنان نیز فاسد، نیرنگباز و برای کسب مال حریص بودند". آنها به اختیار خود امور را اداره می‌کردند، نه به اختیار خدا. نکته ناراحت‌کننده این بود که مردم اسرائیل از پیشرفت امور به آن صورت رضایت داشتند. یهودیان به همان اندازه مقامات و انبیاء و کاهنان خود فاسد بودند.

سوم. "ارمیاء بر علیه آیین‌گرایی مذهبی نبوت کرد". تمامی این رهبران سیاسی و مذهبی بر آیین‌گرایی یا مناسک مذهبی ظاهری تاکید داشتند. آنها می‌گفتند گزند ی بر یهودیان وارد نخواهد شد، زیرا که معبد را در اختیار دارند (۷: ۴). لیکن ارمیاء "بی‌فایده بودن آیین‌گرایی یا مناسک ظاهری مذهبی" را اعلام می‌داشت. خداوند به بخوری که می‌سوزاندند اهمیتی نمی‌داد و قربانی‌هایی را که تقدیم می‌کردند نمی‌پذیرفت (۶: ۲۰). معبد ویران شد، درست همانند اولین جایی در شیلوه که خیمه در آن بر پا شد (۷: ۱۲). خداوند به دعاها و روزه‌های آنان گوش نمی‌داد (۱۴: ۱۱-۱۲).

چهارم. "ارمیاء بر علیه اقوام کافر نبوت کرد". به هنگام مبعوث نمودن ارمیاء، خداوند او را تنها پیامبر یهودیان قرار نداد، بلکه وی را در "میان تمام مردم جهان پیام‌آور" خود ساخت (۱: ۵). نبوت وی در باره داوری خدا بر یهودا این مردمان را نیز متأثر می‌کرد. خداوند می‌رفت تا آنان را ریشه‌کن، متلاشی، نابود و سرنگون سازد (۱: ۱۰). در زمان صدقیا پادشاه نمایندگان اقوام مختلف به یهودا آمده بودند تا یهودا را تشویق کنند به شورش آنها بر علیه نبوکدنصر پادشاه بابل ملحق شود. در ارمیاء فصل ۲۷ خداوند به ارمیاء دستور داد که کلام خدا را به این نمایندگان اعلام کند. ارمیاء گفت که خدا زمین و هر آنچه را که در آن است آفرید و آنرا به هر که بخواهد می‌بخشد. نبوت کرد که خداوند ممالک آنها را به نبوکدنصر پادشاه بابل خواهد داد و آنان حداقل در دوره سه پادشاه بابل زیر یوغ بندگی او خواهند بود. بعلاوه، خداوند به این اقوام هشدار داده، فرمود، "هر قومی را که نخواهد تسلیم نبوکدنصر شود و زیر یوغ بندگی او برود، با جنگ، قحطی و وبا مجازات خواهد کرد تا مغلوب او شود." خداوند به این اقوام همچنین متذکر شد که به پیامبران دروغین، فالگیران، تعبیرکنندگان خواب، احضارکنندگان ارواح و جادوگران خود گوش ندهند. آنها دروغ گفته و می‌گویند تسلیم نبوکدنصر نشوید. ارمیاء فصلهای ۴۶-۵۱ شامل تمامی نبوت‌های ارمیاء در مورد این اقوام است. علیرغم این، اگر این اقوام به کلام خدا گوش می‌دادند و تسلیم یوغ نبوکدنصر می‌شدند، به عنوان یک قوم نابود نمی‌شدند. آنگاه خداوند اجازه می‌داد زنده بمانند و آنها را دوباره بنا و برقرار می‌کرد.

پنجم. "ارمیاء در باره توبه نبوت می‌کند". ارمیاء فقط در باره داوری خدا نبوت نکرد، بلکه مردم را به توبه و اصلاح زندگی‌شان نیز دعوت کرد. در ارمیاء فصل ۲۶ خداوند به ارمیاء امر کرد که به همه مردمان در یهودا اعلام کند که به کلام خدا گوش داده و از طرق شرورانه خود بازگردند. در آن صورت خداوند به رحم آمده، از مصیبتی که قصد داشت بخاطر گناهانشان بر آنان نازل کند صرف نظر خواهد نمود. در ارمیاء فصل ۱۸: ۶-۱۱ خداوند فرمود که تمامی مردم و همگی اقوام در دست او مانند گل هستند در دست کوزمگر. اگر خداوند اعلام کند که یک قوم یا پادشاهی ریشه‌کن، متلاشی و نابود می‌شود، و آن قوم یا پادشاهی از شرارت خود توبه کند، در آن صورت خداوند به رحم آمده و آن بلا را بر آنان وارد نخواهد کرد. از این رو، از تمامی اقوام و سلطنتها دعوت می‌شود که از راههای پلید خود بازگشته، طرق و کردار خود را اصلاح کنند.

ششم. "ارمیاء درباره فیض خدا نبوت می‌کند". "داوری خدا داوری محدودی خواهد بود". حتی وقتی که قوم یهودا به اندرز خدا برای توبه اعتنا نکردند، باز هم خدا پرتوی از امید در مورد آینده به آنها عطا نمود. در میانه وحشتناکترین بیانیه داوری، خداوند سه بار حق داوری خود را محدود کرد و فرمود مردم و سرزمین را بر اساس گناهانشان داوری نخواهد کرد. برای مثال، در ارمیاء ۴: ۲۷ می‌فرماید، "این سرزمین بکلی ویران نخواهد شد و «گروه کوچکی باقی خواهد ماند»" (۵: ۱۰ و ۱۸).

دو. "خداوند داوری خود را کاملاً کنترل می‌کند". در ارمیاء ۲۵: ۹-۱۲ فیض خدا حتی آشکارتر دیده می‌شود. در آنجا خداوند نبوکدنصر را "خدمتگزار" خود، یعنی ابزاری برای تنبیه یهودا می‌خواند. او وعده می‌دهد که دوره مجازات از هفتاد سال طولانی‌تر نخواهد بود و بعد از دوره مجازات، خداوند بابل را نیز بخاطر گناهانش تنبیه می‌کند. این بدان معناست که "خداوند حتی به‌هنگام داوری مردم تمامی رویدادهای روی زمین را تحت کنترل کامل خود دارد".

سه. "خداوند برای کامیابی قوم خود و عطای امید و آینده به آنها نقشه دارد". مطابق با ارمیاء ۲۹: ۱۰-۱۴ خداوند همچنین وعده داده که بعد از تبعید یهودا به بابل، آنها را به وطنشان بازگردانده، سرزمینشان را به آنها پس می‌دهد (۱۶: ۱۵؛ ۲۳: ۲۳؛ ۳۲: ۳۶-۴۴). وقتی هفتاد سال اسارت در بابل تمام شود، همانطور که قول داده‌ام، بر شما نظر لطف خواهم انداخت و شما را به وطنتان باز خواهم گرداند. خواست و اراده من سعادت‌مندی شماست و نه بدبختی‌تان، و کسی بجز من آگاه نیست. من می‌خواهم به شما امید و آینده خوبی ببخشم. بنابراین همانطوریکه ارمیاء ۱: ۱۰ فرمود، ارمیاء فقط داوری خدا را اعلام نمی‌کرد، بلکه خبر نجات خدا را نیز می‌رساند. او "ریشه‌کن شدن اقوام" و نیز "بنای مجدد اقوام" را اعلام نمود.

چهار. "نجات خدا با آمدن مسیح و عهد جدید به اوج خود می‌رسد". قلب نبوت ارمیاء قوم یهودا یا یهودیان نبودند، بلکه آمدن مسیح بود که از قوم یهودا ظهور می‌کرد. بر اساس ارمیاء ۲۳: ۵-۶، مسیح آینده پادشاهی است که از خاندان داود ظهور کرده و با عدل و انصاف عمل می‌کند (۳۰: ۹؛ ۳۳: ۱۵-۱۶). در ارمیاء ۳۱: ۳۱-۳۴ می‌فرماید که مسیح، عهدی تازه با قوم خود خواهد بست که نه بر مراسم ظاهری، بلکه بر ارتباط درونی با خدا استوار است. همانطوریکه عبرانیان ۱۰: ۱ تعلیم می‌دهد، در این عهد جدید، مراسم و ابزار سایه‌گونه سابق در آیین پرستش اسرائیل جایشان را به معادلهای واقعی خود می‌دهند. برای نمونه، ارمیاء ۳: ۱۶ می‌فرماید که صندوق عهد، که مقدسترین نماد حضور خدا در میان مردم بود، بکلی از یاد خواهد رفت.

پنج. "نجات خدا به قوم اسرائیل محدود نخواهد بود، بلکه همه اقوام را در بر خواهد گرفت." بر اساس ارمیاء ۳: ۱۷، نه تنها قوم اسرائیل، بلکه اقوام غیریهودی نیز در نجات پر جلال آینده سهم خواهند داشت (۴: ۲؛ ۱۲: ۱۵-۱۶؛ ۱۶: ۱۹-۲۱). همه اینها نشان می‌دهند که نهایتاً، نبوت‌های عهد عتیق به اسرائیل محدود نیست، بلکه به تمام ملل جهان مربوط می‌شود. به این دلیل است که کتب نبوتی کتاب مقدس برای همه اقوام جهان نوشته شده‌اند. به این خاطر است که همه مردم جهان باید کتب نبوتی کتاب مقدس را بخوانند و باور کنند.

(S) تکلیف برای هفته آینده

- اول. در طول هفته آینده حزقیال ۱-۲۴ را بخوانید. هفته آینده کتاب حزقیال را معرفی خواهیم کرد.
- دوم. کتاب‌های دستور عمل "بروید و ملکوت خدا را موعظه کنید" را ملاحظه کرده و به آدرس اینترنتی www.dota.net مراجعه کنید. این آدرس را به حروف تکرار می‌کنم....
- سوم. هر شنبه تا چهارشنبه به برنامه "دوره شاگردسازی از رادیو" گوش دهید.